

ปัญหาเกี่ยวกับงานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ (Graphical User Interface: GUI)

ในกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา¹

สุวภัทร ธีรพิสุทธิ²

จากการศึกษาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับงานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ (Graphical User Interface: GUI) ในกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองงานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ทั้งกฎหมายไทย กฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ ประกอบกับต้องพิจารณาถึงงานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไรสามารถเป็นงานที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาได้หรือไม่และเมื่อพิจารณางานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ หรือ Graphical User Interface: GUI ซึ่งเป็นงานชนิดใหม่ที่เกิดขึ้นพร้อมกับการพัฒนาเทคโนโลยีในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องใช้ไฟฟ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เครื่องประดับตกแต่งที่เป็นระบบอิเล็กทรอนิกส์ และ Smartphone เป็นต้น ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้จำเป็นต้องมีส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ไว้เป็นสื่อกลางสำหรับใช้ในการสื่อสารระหว่างตัวอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์กับผู้ใช้งาน โดยมีการออกแบบภาพสัญลักษณ์ ไอคอน และลักษณะของภาพหน้าจอ ซึ่งถือเป็นการออกแบบส่วนของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้สามารถโต้ตอบกับผู้ใช้โดยการใช้ไอคอน รูปภาพ และสัญลักษณ์อื่นใดเพื่อแทนลักษณะการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์จากแต่เดิมที่ผู้ใช้งานจำเป็นต้องพิมพ์คำสั่งต่างๆที่เป็นภาษาคอมพิวเตอร์ซึ่งมีความยากต่อความเข้าใจของคนทั่วไปที่ต้องการสื่อสารกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ต่อมาเมื่อมีการพัฒนางานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้มาใช้ในการทำงานจึงเป็นการช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถใช้งานได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น โดยที่ไม่จำเป็นต้องจดจำคำสั่งต่างๆของระบบคอมพิวเตอร์มากนักจึงถือเป็นวิธีการให้ความสะดวกแก่ผู้ใช้งานอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทำให้ติดต่อสื่อสารกับระบบผ่านทางภาพโดยมีลักษณะการทำงาน คือ การใช้เมาส์กดเลือกที่ไอคอนแทนการพิมพ์คำสั่ง

ด้วยเหตุนี้การออกแบบส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้จึงเป็นที่นิยมในหมู่ผู้ใช้งานและอาจเข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญในการที่ผู้ใช้งานอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เหล่านั้นเลือกซื้อผลิตภัณฑ์มาใช้งานส่งผลให้เกิด

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับงานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ (Graphical User Interface: GUI) ในกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ปภาศรี บัวสุวรรณ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ รุ่งเรือง และ รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

การแข่งขันในการสร้างสรรค์ผลงานชนิดใหม่นี้เพิ่มขึ้นเป็นการดึงดูดผู้ใช้งานให้อยากซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้สร้างสรรค์ ดังนั้น เมื่องานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้เข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญในการใช้งานมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญและให้ความคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ออกแบบสร้างส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ที่ขึ้นมา โดยจากการศึกษาพบว่างานชนิดนี้เป็นงานที่มีลักษณะเป็นงานที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาจากสติปัญญาของมนุษย์ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องให้ความคุ้มครองในด้านทรัพย์สินทางปัญญาแต่เนื่องจากงานชนิดนี้เป็นงานที่เกิดขึ้นใหม่ยังไม่มีกำหนดแนวทางการให้ความคุ้มครองแก่งานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ไว้อย่างชัดเจนว่าสามารถเป็นงานประเภทใดในกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา จึงต้องพิจารณาตัวงานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ควบคู่กับงานแต่ละประเภทในกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

งานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้มีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับอันประกอบไปด้วยกฎหมายลิขสิทธิ์ กฎหมายสิทธิบัตร การออกแบบผลิตภัณฑ์ และกฎหมายการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ซึ่งกฎหมายแต่ละฉบับนั้นยังไม่มีกำหนดสถานะของงานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ไว้อย่างชัดเจนจึงเป็นปัญหาที่ต้องทำการพิจารณา ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาประเด็นปัญหาการพิจารณางานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ (Graphical User Interface: GUI) ตามประเภทของงานอันมีลิขสิทธิ์ต้องพิจารณาจากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ว่างานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทใดจึงต้องพิจารณาประเภทของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่เกี่ยวข้องดังนี้ งานศิลปกรรมประเภทจิตรกรรม ผู้ศึกษาพบว่างานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ในส่วนของภาพหน้าจอหรือไอคอนหรือภาพอื่นใดที่ได้นำมาใช้เป็นส่วนต่อประสานกับผู้ใช้และมีการแสดงออกมาทางจอภาพโดยที่มีลักษณะเป็นงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากภาพวาดหรือภาพถ่ายที่มีการกระทำลงบนวัสดุใดวัสดุหนึ่ง กล่าวคือ งานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้เป็นการออกแบบโดยใช้พื้นฐานของศิลปะเพื่อให้เกิดความสวยงามเป็นการสร้างสรรค์ผลงานผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ จึงตีความได้ว่าการออกแบบงานชนิดนี้เป็นงานประเภทจิตรกรรมได้เนื่องจากมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีการแสดงออกมาซึ่งความคิดแล้ว นอกจากนี้เมื่องานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้สามารถเป็นงานประเภทจิตรกรรมได้และมีวัตถุประสงค์ของการใช้งานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้เพื่อต้องการนำมาใช้คู่กับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถใช้งานผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์นั้นได้อย่างสะดวกรวดเร็วมากขึ้นจึงอาจตีความได้ว่าเป็นงานประเภทศิลปประยุกต์ได้ด้วยเช่นเดียวกันเนื่องจากงานศิลปประยุกต์เป็นงานที่มีการสร้างสรรค์จากการนำเอางานศิลปกรรมประเภทอื่นๆ ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์แล้วและมีการนำงานนั้นไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นนอกจากการชื่นชมคุณค่าของตัวงานนั้นๆเองโดยมีการเน้นถึงการนำไปใช้สอย นำไปประดับตกแต่งมากกว่าการชื่นชมคุณค่า

ของงานศิลปกรรมอีกทั้งยังนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ด้วย จึงสามารถให้ความคุ้มครองเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทจิตรกรรมและศิลปประยุกต์ได้

เมื่อพิจารณาส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้กับประเภทของงานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ถือเป็นงานวรรณกรรมตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์โดยคำนิยามของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ หมายถึง คำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใดที่นำไปใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อให้เครื่องคอมพิวเตอร์ทำงานหรือให้ได้รับผลอย่างหนึ่งอย่างใด ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นภาษาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในลักษณะใด แต่งานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ไม่มีลักษณะการสร้างสรรค์เป็นชุดคำสั่งหรือรหัสโปรแกรมคอมพิวเตอร์ แต่งานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้เป็นเพียงการออกแบบรูปแบบปุ่มคำสั่งหรือภาพหน้าจอที่ต้องมีการแสดงออกมาในรูปแบบของภาพกราฟิกผ่านออกมาทางจอแสดงผลภาพเพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถที่จะเข้าถึง รับรู้ และโต้ตอบกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ได้ จึงไม่เข้าลักษณะของงานวรรณกรรม ผู้ศึกษาจึงเห็นว่างานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ไม่นับเข้าข่ายเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทงานโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ประเด็นปัญหาที่สอง ปัญหาการพิจารณางานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ (Graphical User Interface: GUI) ในงานแบบผลิตภัณฑ์ตามกฎหมายสิทธิบัตร การให้ความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบของไทยต้องศึกษาจากพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 เมื่อพิจารณาจากงานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้กับกฎหมายไทยว่าด้วยเรื่องแบบผลิตภัณฑ์พบว่าคำว่าแบบผลิตภัณฑ์ หมายถึง รูปร่างของผลิตภัณฑ์หรือองค์ประกอบของลวดลายหรือสีของผลิตภัณฑ์ อันมีลักษณะพิเศษสำหรับผลิตภัณฑ์ซึ่งสามารถใช้เป็นแบบสำหรับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมรวมทั้งหัตถกรรมได้ จากคำนิยามจะเห็นได้ว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับลักษณะรูปลักษณ์ภายนอกของผลิตภัณฑ์ที่ประกอบไปด้วยรูปร่าง ลวดลายหรือสีของผลิตภัณฑ์ ซึ่งการออกแบบนั้นจะต้องมีลักษณะพิเศษที่มีความแตกต่างไปจากผลิตภัณฑ์อื่นและจะต้องนำมาใช้เป็นแบบสำหรับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมรวมทั้งหัตถกรรมได้ด้วยโดยไม่ได้เน้นในเรื่องของเทคนิคหรือกรรมวิธีหรือการทำงานของตัวผลิตภัณฑ์ เมื่อพิจารณาจากลักษณะของงานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้สามารถจัดอยู่ในลักษณะที่เป็นองค์ประกอบของลวดลายผลิตภัณฑ์ได้เนื่องจากลักษณะของงานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับใช้้นั้นเป็นงานที่มีการออกแบบโดยใช้รูปภาพแทนการพิมพ์คำสั่งในการใช้งาน ดังนั้นงานที่ออกมาจึงมีลักษณะเป็นงานสองมิติและถือเป็นส่วนหนึ่งของอุปกรณ์ ซึ่งเมื่องานนั้นถือเป็นลวดลายของผลิตภัณฑ์แล้วจึงควรให้ความคุ้มครองเป็นแบบผลิตภัณฑ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบได้

นอกจากนี้ในการพิจารณาความใหม่ของงานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้จำเป็นต้องเป็นการออกแบบที่ทำให้ผลิตภัณฑ์มีรูปร่างหรือองค์ประกอบของลวดลายหรือสีที่มีความแตกต่างจากที่ปรากฏบนผลิตภัณฑ์ที่มีหรือใช้แพร่หลายอยู่แล้วแต่เนื่องจากงานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้เป็นงานที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาตามความต้องการของผู้ใช้งานทำให้งานออกมามีลักษณะคล้ายคลึงกันจึงทำให้

การพิจารณาความใหม่ของงานทำได้ยากขึ้นอีกทั้งพระราชบัญญัติสิทธิบัตรไม่ได้บัญญัติไว้ว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่นั้นมีลักษณะอย่างไรเพียงแต่อาศัยหลักเกณฑ์ตามมาตรา 57 ที่กำหนดเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ใดที่ไม่ถือว่าเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ไว้เท่านั้นโดยต้องเป็นงานที่ไม่มีการเผยแพร่ เปิดเผยสาระสำคัญหรือมีการประกาศโฆษณาไว้แล้ว ถ้างานนั้นไม่เคยมีการใช้หรือเปิดเผยมาก่อนก็ถือว่างานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้เป็นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่สามารถยื่นขอรับความคุ้มครองได้ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตรของไทย

ประเด็นปัญหาที่สาม ปัญหาการกำหนดมาตรการให้ความคุ้มครองงานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ (Graphical User Interface: GUI) การกำหนดมาตรการให้ความคุ้มครองงานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ต้องศึกษาจากหลักกฎหมายต่างประเทศว่าแต่ละประเทศนั้นมีมาตรการให้ความคุ้มครองงานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ในกฎหมายใดและสามารถนำมาปรับแก้หรือเพิ่มเติมในกฎหมายไทยส่วนใดได้บ้าง โดยทำการศึกษาจากกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของต่างประเทศคือ สหราชอาณาจักร ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น โดยสหราชอาณาจักรมองว่างานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้อาจได้รับความคุ้มครองเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ได้ในประเภทของงานวรรณกรรม เช่น ฐานข้อมูลหรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือได้รับความคุ้มครองในประเภทงานศิลปกรรม เช่น งานกราฟิก โดยสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองลิขสิทธิ์จะครอบคลุมถึงส่วนต่างๆของงานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ด้วยไม่ว่าจะเป็นแบบอักษรหรือไอคอนและในส่วนของการออกแบบผลิตภัณฑ์ สหราชอาณาจักรมีการพิจารณาลักษณะของแบบผลิตภัณฑ์ที่สามารถจดทะเบียนได้จะต้องเป็นวัตถุที่อยู่ในลักษณะสองมิติ คือ พวกคลดตาย การประดับตกแต่งบนผลิตภัณฑ์ เป็นต้น หรืออยู่ในลักษณะสามมิติ คือ เป็นรูปทรงหรือโครงร่างของผลิตภัณฑ์ก็สามารถได้รับจดทะเบียนตาม The Registered Designs Act ได้ แต่เมื่อพิจารณาตาม Copyright, Design and Patents Act มีหลักการของแบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้จดทะเบียนพบว่ามีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันเนื่องจากแบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้จดทะเบียนนั้นจะให้ความคุ้มครองเฉพาะแบบผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะการแสดงออกมาในรูปของสามมิติเท่านั้นไม่รวมถึงลักษณะแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นสองมิติจำพวกคลดตายหรือการประดับตกแต่งผลิตภัณฑ์เลย ดังนั้นการให้ความคุ้มครองงานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ภายใต้กฎหมายของสหราชอาณาจักรจึงเป็นการให้ความคุ้มครองภายใต้กฎหมายว่าด้วยแบบผลิตภัณฑ์ที่จดทะเบียนได้เท่านั้น

นอกจากนี้จากการศึกษากฎหมายของสหรัฐอเมริกาก็พบว่าการให้ความคุ้มครองแก่แบบผลิตภัณฑ์โดยครอบคลุมไปถึงส่วนใดส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ด้วย คือ มีการกำหนดในคำนิยามของคำว่า “แบบผลิตภัณฑ์” ว่า ผู้ใดก็ตามที่ประดิษฐ์แบบผลิตภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวกับการผลิตจะต้องเป็นแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความใหม่ มีการสร้างสรรค์ขึ้นเอง มีลักษณะเป็นการประดับตกแต่งและให้หมายความรวมถึงบางส่วนสำหรับแบบผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในการผลิตหรือ Partial Design ด้วย โดยให้ถือว่างานส่วนต่อ

ประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้เป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของแบบผลิตภัณฑ์ตามแนวคำพิพากษาในคดีพิพาทระหว่างบริษัท Apple และบริษัท Samsung ที่ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้วางมาตรฐานของคำว่า “Article of Manufacture” ว่าแบบผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์นั้นให้หมายความรวมถึงผลิตภัณฑ์ทั้งหมดที่สามารถนำออกขายให้แก่ผู้บริโภคได้เลยและให้รวมถึงส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์นั้นด้วย ดังนั้นงานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ที่มีการสร้างสรรค์โดยการออกแบบการติดต่อกับผู้ใช้โดยใช้ภาพสัญลักษณ์เป็นการออกแบบส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ให้มีการโต้ตอบกับผู้ใช้ผ่านการใช้ไอคอนหรือรูปภาพหรือสัญลักษณ์อื่นใดเพื่อเป็นการแทนลักษณะการทำงานต่างๆของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทำให้การออกแบบนี้ถือได้ว่าเป็นการประดับตกแต่งตัวผลิตภัณฑ์ที่เป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ที่สามารถขอรับความคุ้มครองได้ อีกทั้งกฎหมายญี่ปุ่นเองก็มีกำหนดคำนิยาม “แบบผลิตภัณฑ์” หมายถึง รูปทรง แบบหรือสีหรือการประกอบด้วยลักษณะใดลักษณะหนึ่งของรูปทรง แบบหรือสีในผลิตภัณฑ์ รวมถึงส่วนใดส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์หรือ Partial Design ด้วย เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อพิจารณาตามกฎหมายไทยพบว่าไม่ได้มีการกำหนดในเรื่องการให้ความคุ้มครองส่วนใดส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ไว้ในคำนิยามของคำว่าแบบผลิตภัณฑ์ ดังนั้นประเทศไทยจึงยังไม่สามารถตีความงานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ว่าเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของแบบผลิตภัณฑ์ที่สามารถได้รับความคุ้มครองแตกต่างหากจากตัวผลิตภัณฑ์ จึงควรมีการขยายความคุ้มครองให้ครอบคลุมถึงส่วนใดส่วนหนึ่งของแบบผลิตภัณฑ์ด้วยเพื่อแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาทางกฎหมายเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมให้มีความเป็นสากลและทัดเทียมกับนานาประเทศมากขึ้นและช่วยส่งเสริมให้มีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพียงบางส่วนแบบใหม่ๆให้มีเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้การให้ความคุ้มครองทั้งในกฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบและกฎหมายว่าด้วยการออกแบบผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะนั้นมีหลักการเรื่องแบบผลิตภัณฑ์ต้องเป็นแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความใหม่จากที่กล่าวไปแล้วว่างานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับใช้นั้นมักมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันเนื่องจากลักษณะการออกแบบจะเป็นการออกแบบให้ตรงความต้องการของผู้ใช้งาน การออกแบบงานจึงออกมาคล้ายคลึงกัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าประเทศญี่ปุ่นมีหลักการเกี่ยวกับการขอรับความคุ้มครองในแบบผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องหรือ Related Design ซึ่งเป็นการให้ความคุ้มครองแก่แบบผลิตภัณฑ์ที่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยจากแบบผลิตภัณฑ์หลักที่ได้ยื่นขอรับความคุ้มครองไว้แล้ว สามารถเรียกแบบผลิตภัณฑ์นี้ได้ว่าแบบผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องเมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติสิทธิบัตรของไทยยังไม่มีบัญญัติในเรื่องของแบบผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องไว้

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาเกี่ยวกับงานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ (Graphical User Interface: GUI) ในกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ผู้ศึกษาพบว่ามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรให้มีการบัญญัติเพื่อขยายความคุ้มครองในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ในส่วนของคำนิยามของคำว่า จิตรกรรม ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ คืองานสร้างสรรค์รูปทรงที่ประกอบด้วยเส้น แสง สี หรือสิ่งอื่นอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันลงบนวัสดุอย่างเดียวหรือหลายอย่างโดยให้เพิ่มให้มีความครอบคลุมกับงานที่ออกแบบโดยคอมพิวเตอร์เนื่องจากตามความหมายเดิมนั้นมีการตีความแก่การวาดภาพลงบนกระดาษหรือวัสดุใดๆ ตามความเข้าใจโดยทั่วไปของการวาดภาพแต่เมื่อเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปการสร้างสรรค์ไม่ได้ทำลงบนกระดาษเสมอไปแต่อาจมีการสร้างสรรค์ในคอมพิวเตอร์ที่สามารถวาดภาพได้ เพื่อให้เกิดความคุ้มครองที่ครอบคลุมไปถึงงานเหล่านั้นจึงเห็นว่าควรเพิ่มคำนิยามเป็น “...ลงบนวัสดุอย่างเดียวหรือหลายอย่าง รวมถึงการกระทำลงในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ด้วย” เพื่อให้คำนิยามของคำว่า จิตรกรรมมีความทันสมัยมากขึ้นให้เท่าทันกับการพัฒนาของเทคโนโลยี

2. ควรให้มีการบัญญัติเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร มาตรา 3 ในส่วนของคำนิยามของคำว่า “แบบผลิตภัณฑ์” โดยแก้ไขเพิ่มเติมเป็น ““แบบผลิตภัณฑ์” หมายความว่า รูปร่าง รูปทรงหรือองค์ประกอบของลวดลายหรือสีของผลิตภัณฑ์หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ที่ปรากฏแก่สายตาและมีลักษณะพิเศษสำหรับผลิตภัณฑ์ซึ่งสามารถใช้เป็นแบบสำหรับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมรวมทั้งหัตถกรรม” จะเห็นได้ว่าการเพิ่มคำว่า ส่วนใดส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ที่ปรากฏแก่สายตา เพื่อให้มีการรองรับการขอรับความคุ้มครองการออกแบบผลิตภัณฑ์บางส่วนหรือ Partial Designs จะได้สามารถตีความว่างานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ซึ่งสามารถได้รับความคุ้มครองโดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของผลิตภัณฑ์ จึงเห็นควรให้พระราชบัญญัติสิทธิบัตรของไทยเพิ่มเติมในส่วนนี้ด้วยเพื่อให้มีความครอบคลุมกับงานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้หรืองานอื่นใดที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย

3. ควรให้มีการบัญญัติเพิ่มเติมคำนิยามใหม่ในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร มาตรา 3 โดยให้เพิ่มคำว่า “แบบผลิตภัณฑ์หลัก” และ “แบบผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง” เพื่อให้มีการรองรับความคุ้มครองการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการแก้ปัญหาในเรื่องการพิจารณาความใหม่ของงานส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้ เนื่องจากการทำงานของส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้นั้นถูกออกแบบให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้งานที่ต้องการใช้งานให้มีความสะดวกสบายทำให้การออกแบบส่วนต่อประสานแบบกราฟิกกับผู้ใช้มีความคล้ายคลึงกันอาจเป็นปัญหาในเรื่องการพิจารณาความใหม่ได้ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าถ้ามีการบัญญัติเพิ่มเติมในเรื่องของแบบผลิตภัณฑ์หลักและแบบผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องก็จะสามารถทำให้ผู้ออกแบบที่เป็นเจ้าของเดียวกันที่มีการปรับปรุงผลงานของตนเองที่เคยยื่นจดทะเบียนไว้แล้วเพียงเล็กน้อยสามารถมายื่นเพื่อขอความคุ้มครองได้ โดยควรให้แก้ไข ดังนี้ คำนิยามคำว่า ““แบบผลิตภัณฑ์หลัก” หมายความว่า แบบผลิตภัณฑ์ที่ได้ขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ไว้ก่อนแล้วและผู้ขอรับสิทธิบัตรเลือกใช้เป็นฐานในการยื่นขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง” และ ““แบบผลิตภัณฑ์ที่

เกี่ยวเนื่อง” หมายความว่า แบบผลิตภัณฑ์ที่ใช้กับผลิตภัณฑ์เดียวกันและมีความคล้ายกับการออกแบบผลิตภัณฑ์หลักที่ตนได้ยื่นขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ไว้ก่อนแล้ว” เป็นต้น

4. ควรบัญญัติหลักเกณฑ์ของการยื่นแบบผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมเกี่ยวกับการกำหนดเวลาในการยื่นแบบผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องโดยควรให้บัญญัติเพิ่มเติม ดังนี้ “ผู้ขอรับสิทธิบัตรได้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรสำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องภายในหกเดือนนับแต่วันยื่นคำขอรับสิทธิบัตรสำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์หลักและก่อนคำขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์หลักได้รับการประกาศโฆษณา” ซึ่งการกำหนดเช่นนี้ทำให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรสามารถยื่นแบบผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องได้ภายในวันเดียวกันกับแบบผลิตภัณฑ์หลักหรือสามารถยื่นได้ภายในหกเดือนนับแต่วันยื่นแบบผลิตภัณฑ์หลักหรือสามารถยื่นได้ก่อนที่แบบผลิตภัณฑ์หลักนั้นประกาศโฆษณา

อ้างอิง

จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และนันทน์ อินทนนท์. “แนวคิดและวิวัฒนาการของการคุ้มครองทรัพย์สินทาง

ปัญญา.” ใน เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา เล่ม 1 หน่วยที่ 1 นนทบุรี

สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2546.

จิตติ วีระเวสส์. สรุปย่อหลักกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์อภิชิต, 2555.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม,

2549.

_____. ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2562.

มัลลิกา เกลี้ยงเกล้า. เอกสารประกอบการสอน **USER INTERFACE DESIGN: การออกแบบส่วนติดต่อ**

ผู้ใช้ [Online]. Available URL: <https://mis.csit.sci.tsu.ac.th/mallika/UI/DL/uiDocumentation.pdf>,

2563 (กุมภาพันธ์, 16).

World Intellectual Property Organization. **Standing Committee on the Law of Trademarks, Industrial**

Designs and Geographical Indications (SCT) [Online]. Available URL:

<https://www.wipo.int/policy/en/sct/>, 2020 (April, 23).